

Høringsuttalelse fra Sel Ap: Framtidig skole- og tilbudsstruktur og alternative opplæringsmodeller

Sel Ap støtter fylkestingets målsetting om å skape et langsiktig og forutsigbart tilbud innen videregående utdanning i Innlandet. Vi mener en slik målsetting vil styrke fagmiljø og bidra til et bedre tilbud til unge i Innlandet. For at kvalitet og forutsigbarhet skal være så god som mulig i videregående, og for at elevene skal få bredde i valgmuligheter støtter vi punkt 3, 1-3 i fylkesutvalgets vedtak. Hovedutfordringene som trekkes frem, og som også er et av hovedmomentene i Perspektivmeldingen 2024, er den kraftige veksten i antall eldre, færre i yrkesaktiv alder og stort behov for flere hender i helse og omsorg og næringslivet. Som en konsekvens av dette risikerer vi mangel på kvalifisert arbeidskraft. Samtidig står stadig flere utenfor arbeidslivet.

En utdanning- og kompetansepolitikk som motvirker utenforskap og kvalifiserer og mobiliserer flere av dem som står utenfor arbeidslivet, må derfor være et helt grunnleggende premiss når fylkestinget skal vedta den framtidige skole- og tilbudsstrukturen.

Utfordringene treffer Innlandet og Nord-Norge først. I Innlandet treffer den negative trenden Nord-Gudbrandsdalen før andre regioner. Vi mener en møter utfordringene best ved å sikre et robust, forutsigbart, bærekraftig og utviklingskraftig utdanningstilbud ved å samle videregående skole i regionsenteret på Otta. På denne måten styrkes også plattformen for voksnes læring gjennom Karriere Gudbrandsdalen.

Innlandsstrategien:

Innlandsstrategien peker på utfordringer og samfunnsendringer og at det stiller krav til omstilling. Samtidig sier den noe om mulighetene vi har for innovasjon og næringsutvikling ved langsiktig og bærekraftig planlegging som preges av inkludering. Dagens organisering av den videregående skolen er ikke bærekraftig, og organiseringen gjør at det er vanskelig å opprettholde en bredde i elevenes fagtilbud.

Næringslivet mangler arbeidskraft samtidig som altfor mange unge havner utenfor skole og arbeidsliv i kommunene våre. Flere kommuner bruker Innlandsstrategien som argument for å opprettholde dagens struktur innen vgs. Argumentet er at en kun kan opprettholde levende distriktskommuner ved å opprettholde en desentralisert skolestruktur. Sel Ap mener at god distriktpolitikk handler om å tilby et sterkt og bredt tilbud i regionsentrene og at det totale tilbudet på denne måten blir mer forutsigbart og gir bedre kvalitet. Utredningen og saken påpeker at det å flytte tilbud som et virkemiddel for å øke elevtilfanget eller som tiltak for å motvirke sentralisering, har vært forsøkt tidligere uten ønsket effekt. Her kan en risikere å miste søkere, få mangelfull oppfylling før en til slutt må legge ned. Dette har også vært konsekvensene de gangene man har flyttet skoletilbud i Nord-Gudbrandsdalen. Vi mener at resultatet av å styrke avdeling Lom på bekostning av avdeling Otta vil føre til at Nord-Gudbrandsdalen i relativt nær fremtid vil stå uten videregående skole.

Regionsenteret ligger midt mellom de to dalførene i regionen og offentlig kommunikasjon. Avdeling Otta har i dag elever fra hele regionen, og i tillegg noen fra Midt-Gudbrandsdal. De fleste har god mulighet for dagpendling, og noen bor på hybel. Kartlegging viser at Otta har kapasitet til flere hybelboere. En god partnerskapsmodell mellom fylkeskommune, vertskommune og hjemkommuner vil kunne sørge for å ivareta og følge opp den enkelte elev. I dag tilrettelegger miljøarbeider ved skolen for felles måltider og aktiviteter som bidrar til godt miljø for hybelboere.

Ungt utenforskap

En vedvarende utfordring i Innlandet er at andelen unge mellom 16 og 30 som står utenfor skole og arbeid er altfor høy. Samtidig er det et stort behov for arbeidskraft i flere sektorer.

For å kvalifisere og mobilisere flere av dem som står utenfor arbeidslivet, må det være gode samarbeid mellom NAV, videregående, opplæringskontor, næringslivet, offentlig sektor og karrieresenter.

Ny opplæringslov gir unge og voksne utvidede rettigheter til å fullføre videregående utdanning. For å innfri kravene i ny opplæringslov må vi ha gode fagmiljø som kan tilrettelegge for fleksibilitet i utdanningsløpet.

I regionsenteret Otta ligger videregående skole lokalisert sammen med karrieresenter og opplæringskontor, og en har sambruk om fagkompetanse, lærerressurser, lokaler og utstyr mellom videregående og karrieresenter. Karrieresenteret er avhengig av fagmiljøet på videregående for å tilby kvalifiseringsløp på kveldstid.

Opplæringskontorene har tett oppfølging av lærlinger og samarbeid med bedrifter. Samarbeidet mellom opplæringskontor og videregående gir muligheter for å skreddersy det optimale læringsløpet i samarbeid med næringslivet. Disse samarbeidene øker unge og voksnes muligheter for å fullføre et læringsløp og tilegne seg fagkompetanse som næringslivet og kommunene etterspør. Ved å bygge ned avdeling Otta risikerer man å ta fra de unge og voksne gode og fleksible modeller for kvalifisering.

Privat og offentlig behov for arbeidskraft

Flere regioner i Innlandet har vist at en gjennom regionsentersatsingene også skaper utvikling i tilhørende kommuner. Regionsentrene legger til rette for utvikling av fagmiljø og gir bedre muligheter for rekruttering til offentlige tjenester og næringsliv.

I dag tilbyr avdeling Otta blant annet Helsearbeiderfag og studiespesialisering. Begge tilbudene er viktig for å sikre rekruttering til en helsesektor i hele regionen. På Otta fasiliterer Karrieresenteret desentralisert sykepleierutdanning og desentraliserte tilbud fra Fagskolen Innlandet. I tillegg ble Innolab for helsesektoren åpnet i mai. Innolab er et fleksibelt rom som legger til rette for samarbeid, kreativ problemløsning, utvikling og testing av nye tjenester og teknologi innen helse og utdanning. Det er et samarbeid mellom kommunene i regionen,

HelseINN, Innlandet fylkeskommune og IPR for Nord-Gudbrandsdalen. På Otta ligger også Nord-Gudbrandsdal lokalmedisinske senter (NGLMS) med regionale sengeplasser, regional legevakt og stadig flere desentraliserte spesialisthelsetjenester fra Sykehuset Innlandet. Dette åpner for ytterligere muligheter for helsefagene og videreutvikling av en helseklynge der fylkeskommunen kan spille en sentral rolle gjennom ressursene ved skolen og Karrieresenteret.

Nord-Gudbrandsdal videregående har i dag gode tilbud innen flere fag som er avgjørende med tanke på regionens fremtid. Sel Ap mener det er riktig å legge stor vekt på arbeidslivets behov når tilbudsstrukturen planlegges. I dag er det flere bransjer som rapporterer om mangel på faglært arbeidskraft. Ett eksempel er reiselivsnæringen.

Skolestrukturen i Nord-Gudbrandsdalen

En stor utfordring for små distriktskommuner er å tiltrekke seg fagkompetanse til kommunale tjenester og lokalt næringsliv.

Det er viktig for Nord-Gudbrandsdalen å ha en god balanse mellom utdanningsprogram innen både yrkesfag og studiespesialisering. Dagens struktur har vært i disfavør av yrkesfagene. Sel Ap mener at fylkeskommunen sikrer god balanse mellom utdanningsprogram ved å samle tilbudene på avdeling Otta. For å hindre at ungdom faller utenfor skole og arbeidsliv, trenger vi organisasjoner og læringsmiljø med bredde og gode fagmiljø.

Nord-Gudbrandsdal VGS, avdeling Otta har skoleåret 2024/2025 255 elever. Skoleanlegget er dimensjonert for rundt 600 elever. Fylkeskommunen eier bygget, og bygget er tilknyttet Otta kulturhus og et stort idrettsanlegg.

Avdeling Otta har to parallelle klasser (studie og idrettsfag) på Studiespesialiserende utdanningsprogram. Det gjør at man i fellesfag og programfag kan få til mer differensiering og tilrettelagt undervisning. I tillegg har vi påbyggingselevene som velger ulike programfag. Samarbeidet mellom studie, idrettsfag og påbygg gjør derfor at skolen kan tilby flere fag og at elevene kan velge mellom flere programfag. Det er svært viktig at slike synergieffekter blir tatt hensyn til når vedtaket skal fattes.

Nord-Gudbrandsdalen er den regionen hvor det er størst nedgang i elevtallet. Konsekvensen av å drifte en videregående skole med tre avdelinger der avstanden er stor mellom avdelingene, er færre tilbud å velge mellom. Gjennom de siste årene har 8 yrkesfaglige utdanningstilbud blitt lagt ned i vår region. Regionen risikerer nå å stå igjen med bare to yrkesfag. Sammenlignbare regioner som Valdres og Nord-Østerdalen har 4/5 yrkesfag. Når det gjelder fagtilbudet på studiespesialiserende har det også blitt smalere i takt med færre elever.

Saksutredningen peker på at ungdom ofte velger ut fra studiested heller enn utdanningsprogram. Sel Ap mener at en samling av studiested vil føre til at fordeling mellom yrkesfag og studiespesialisering blir mer hensiktsmessig. Elevtallsnedgangen forsterker behovet for en samling av studietilbud.

Alternative opplæringsmodeller

Innlandet er i en situasjon med elevtallsnedgang og endringer i skole- og tilbudsstrukturen er nødvendig. Sel Ap ser at elevtallsnedgangen i tillegg øker behovet for alternative opplæringsmodeller.

Nord-Gudbrandsdalen prøver allerede ut pilot i Restaurant- og matfag, og vi støtter etablering av flere piloter etter samme modell og andre forsøksordninger som utfordrer dagens rammer for videregående opplæring.

Sel Ap stiller seg bak modell 2 som er beskrevet i høringsdokumentet, og støtter at denne utvikles og tilbys som søkbart tilbud ved flere skoler og i flere lærefag enn i dag.

Når det gjelder etablering av Nettskole i regi av Innlandet Fylkeskommune stiller vi oss bak at det kan brukes som supplement til den ordinære undervisningen forutsatt at elevene er på skolen når de får nettundervisning. Dette sikrer tett oppfølging og ivaretar eleven gjennom tilhørighet. Sel Ap mener at en nettskole kan bygges opp på avd. Otta fordi mange lærere allerede har kompetanse og erfaring, og fordi det gjennom samlokalisering med Karrieresenteret på Otta legger grunnlag for å utvide samarbeid, nyttiggjøre seg erfaringer og det vil være tilgjengelig moderne teknisk infrastruktur.

Et sterkt og utviklingsorientert skoletilbud i regionsenteret

Da Oppland fylkeskommune vedtok sin første fylkesplan i 1975 definerte fylkestinget samtidig Otta som ett av 6 regionsenter i fylket. Otta var samferdselsknutepunktet i Nord-Gudbrandsdalen. Samtidig var Otta tyngdepunkt for offentlige tjenester og næringsliv. Valget falt derfor naturlig på Otta.

I tiårene etter 1975 har fylkeskommunen gitt mange bidrag til videreutvikling av Otta som regionsenter. Noen eksempler: På 1990-tallet og 2010-tallet har fylkeskommunen vært en avgjørende partner i 2 vellykkede regionsenter-prosjekter. Fylkeskommunen ga Sel kommune et raust tilskudd til realiseringa av NGLMS. Partnerskapet fylkeskommune-kommune var avgjørende for bygginga av Otta kulturhus som en regional møteplass i Norddalen.

Men det viktigste fylkeskommunale bidraget til utvikling av regionsenteret var bygginga av Otta videregående skole som ble tatt i bruk i 1981. Men også dette var et partnerskap. Kommunen skaffet tomt og bygget idrettshall og svømmehall som forutsetning for at fylkeskommunen skulle investere i et nytt skoleanlegg.

Gjennom en kraftsamling av videregående skole, opplæringskontor og voksnes læring på Otta er det ingen ting som ikke tilsier at skolen på nytt kan lede an i utvikling av morgendagens skole og utdanningsmodeller.

Ved å legge en ny struktur for den videregående skolen i Nord-Gudbrandsdalen vil Innlandet fylkeskommune samtidig bekrefte og forsterke sin rolle som avgjørende premissleverandør for sterke regionsentra som fyller sin rolle i samhandlinga med omlandet.